

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Koronakriisistä uuteen kasvuun

*Pohjois-Karjalan selviytymissuunnitelma
elinvoiman vahvistamiseksi*

Koronakriisistä uuteen kasvuun

Jarno Turunen

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Puhelin 013 337 4700
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi

Taitto Laura Jussila

Kannen kuva Jarno Artika

Sisältö

1	<i>Johdanto.....</i>	4
2	<i>Yritykset uudelle kasvu-uralle.....</i>	6
3	<i>Toimintaympäristö yritysten tukena.....</i>	9
4	<i>Miten vahvistamme elinvoimaamme ja yritystoimintamme kilpailukykyä?.....</i>	12
5	<i>Kärkitoimenpiteet.....</i>	15
	<i>Liite 1. Valmisteluprosessi.....</i>	17

1 Johdanto

Koronakriisistä toipumiseksi on etsittävä yhdessä ratkaisut, miten kriisin jälkeen Pohjois-Karjalan maakunnan elinvoima palautetaan mahdollisimman nopeasti. Pohjois-Karjalan maakuntaan tarvitaan selviytymissuunnitelma.

Koronakriisi on asettanut yritysten toimintaedellytykset, maakunnan työpaikat ja kuntien elinvoiman vaakalaudalle. Kriisi on kuitenkin myös yhdistänyt maakuntaa ja sen toimijoita. Koronakriisin aikana maakunnan elinkeinovaikuttajat, viranomaiset ja yrittäjät ovat vahvistaneet yhteistyötään, jota on jatkettava akuutin kriisin jälkeen.

Laajassa yhteistyössä kuntien, elinkeinotoimijoiden ja yrittäjäjärjestöjen kanssa Pohjois-Karjalaan on laadittu maakunnallinen selviytymissuunnitelma, jonka toteuttamiseen maakunnan elinkeinotoimijat yhdessä sitoutuvat. Suunnitelma on ennen kaikkea yhteinen tahdonilmaus jatkossa yhdessä tehtävistä toimista.

Selviytymissuunnitelman käytännön kokoamisesta on vastannut Pohjois-Karjalan maakuntaliitto.

Yhteinen haluttu muutos voidaan tiivistää kahteen tavoitteeseen:

- 1. Nopea palautuminen:** maakunnan elinvoiman palauttaminen kriisistä mahdollisimman vähin vaurioin ja mahdollisimman nopeasti
- 2. Uuden kasvun kiihdyttäminen:** yritysten ja elinkeinorakenteen uusiutuminen vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin. Nämä tulevaisuuden haasteet voidaan tiivistää mm. seuraaviin teemoihin:
 - kasvu ja kansainvälisyys
 - digitalisaatio
 - tki, osaaminen ja jatkuva oppiminen
 - julkiset hankinnat, yritys yhteistyö, yritysneuvonta ja -palvelut, elinkeinopuolen yhteistyömuodot

Selviytymissuunnitelman henki voidaan tiivistää seuraavaan ajatukseen:

”Yritykset uudelle kasvu-uralle, toimintaympäristö yritysten tukena”

Selviytymissuunnitelmassa on keskitytty siihen, miten pohjoiskarjalaiset yritykset ja maakunnan elinkeinoelämä voivat nousta koronakrii-

sistä kasvu-uralle. Selviytymissuunnitelma painottuu puhtaasti siis koronakriisin elinvoimaa koskettaviin asioihin. Suunnitelma koostaminen nopealla aikataululla on myös tarkoittanut sitä, ettei tavoitteena ole ollut laajan strategian tekeminen. Todettakoon, että ensi vuonna laaditaan Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma ja siinä on syytä tarkentaa tarvittavia lähivuosien kehittämistoimenpiteitä ja maakunnan lähivuosien strategisia linjauksia.

Selviytymissuunnitelma on laadittu keväällä 2020 hyvin nopealla aikataululla. Näkemykset tarvittavista toimista on koottu eri toimijoiden kanssa pidetyistä työpajoista, ideariihistä ja keskusteluista.

Suunnitelman laatimisen aikana kriisi on edelleen vahvasti keskuudessamme, myös valtakunnalliset linjaukset elävät ja tarkentuvat samanaikaisesti. Selvää näkemystä kriisin kestosta ja syvyydestä ei tässä vaiheessa vielä ole.

Selviytymissuunnitelma kirkastaa yhteistä tilanekuvaa maakunnan yritysten ja elinkeinon kehittämistarpeista ja halutusta kehityssuunnasta kriisistä toipumiseksi.

Selviytymissuunnitelma antaa myös eväitä alueen elinkeino- ja yrittäjävaikuttajien toiminnan suuntaamiselle ja yhteistyömuodoista sopimiselle. Yritysneuvonta on tärkeässä roolissa palvelemissa tätä uutta aikaa.

Toivottavasti selviytymissuunnitelma antaa myös osaltaan eväitä yrityksen omaan kehittämiseen ja kasvuun, yritysrahoituksen työkalujen tehokkaaseen käyttöön sekä EU:n rakennerahastojen hyödyntämiseen kriisistä nousemiseen.

Ennätysmäärä yrityksiä hakee uutta alkua ja suuntaa yritykselleen. Yrityspalveluiden on tuettava tätä yrittäjähenkistä uudistamistyötä. Yrittämistoiminnan ja toimintaympäristön muutostarve ei kriisivaiheen jälkeenkään häviä, päinvastoin.

Pohjois-Karjalan elinvoima palautuu parhaiten ja nopeimmin yhdessä tekemällä. Saumaton ja tavoitteellinen yhteistyö antaa myös parhaat edellytykset kiihdyttää yrityksiä kasvu-uralle ja vauhdittaa maakunnan elinvoiman kehittymistä.

2 Yritykset uudelle kasvu-uralle

Koronakriisi on koetellut yrityksiä ja toimialoja eri tavoin. Ravintolat, hotellit ja erityiskaupat ovat vaikeuksissa. Matkailuala ohjelmatuotantoinen, luovat alat, palvelut ja kauppa ovat kärsineet eniten - ja yleisesti sellaiset alat, joissa toiminta perustuu fyysiseen asiakaskontaktiin. Teollisuus ja rakentaminen ovat tässä vaiheessa kriisiä kärsineet vähemmän. Teollisuudessa komponenttipula vaikeuttaa tuotantoa. Vienti- ja teollisuudessa häiriöt lisääntyvät ja myös asuntokauppa hiljenee, nämä kuitenkin vaikuttavat enemmän viiveellä kuin palveluilla, joissa kriisi on akuutti ja iskenyt heti koko voimallaan asiakkaiden kaikottua. Talouden taantumisen syvennyksessä lisäarvotuotteiden kysyntä heikkenee, tämä koskettaa erityisesti alkutuotantoa.

Metsäsektorille kysyntävaihtelut käyttäytyvät koronatilanteessa eritavoin. Sellu, hygieniapaperit ja kartonki hyötyvät, kun taas puutuotteet ja paperi kärsivät. Puumarkkinoilla tukki ja sahaustoiminta kärsivät, mutta kuitu hyötyy.

Kriisistä on tärkeää mahdollisimman monen yrityksen säilyä hengissä. Osa yrityksissä on ollut kriisistä huolimatta vahvoja. Osa on myös keksinyt uusia ratkaisuja kriisiin, kuten tarjonnut käsi-desiä, etäopetusta, kotiin tuotavia palveluja sekä siirtänyt asiakaspalvelua verkkoon. Eri yritykset ja toimialat ovat hyvin erilaisissa haasteissa. Taulukkoon 1 on tiivistetysti arvioitu aloittain joitakin keskeisimpiä toimenpiteitä.

Kriisin syvyys ja kesto vaikuttavat myös siihen, miten vakavia vauriota yritysraenteelle ja alueltaloudelle syntyy.

Kriisi johtaa myös yritysostoihin ja pysyviin muutoksiin eri toimialoilla. Yritysostoihin voidaan myös kannustaa, sillä se on nopea keino yrityksen kasvulle - ja kriisi tuo mahdollisuuksia edullisille yritysostoille. Toimialan murros pakottaa myös ajattelemaan uudella tavalla ja luo näin uusia mahdollisuuksia. Kriisi on luonut myös kasvumahdollisuuksia. Esimerkiksi turvallisuuden, lääketieteellisuuden ja terveydenhuollon ratkaisuille on kova kysyntä. Samoin digitaalisille ratkaisuille ja kotiin vietäville palveluille on nyt tarvetta. Uudessa, muuttuvassa toimintaympäristössä syntyy kysyntää erilaisille asiantuntijapalveluille. Teollisuudessa komponenttien saatavuus voi tarkoittaa osavalmistuksen kotiuttamista itselle tai ainakin kaukomailta kotimaahan luotettavammille toimittajille.

Ulkomaalaisten matkailijoiden puuttuminen ulkorajojen sulkeuduttua leikkaa TAK Rajatutkimuksen mukaan matkailukysyntää Pohjois-Karjalassa lähes neljä miljoonaa euroa kuukaudessa. Jos rajat pysyisivät suljettuina vuoden 2020 loppuun asti, tämä tarkoittaisi noin 37 miljoonan liikevaihdon ja 230 henkilötyövuoden menetystä

tä tältä vuodelta. Pohjois-Karjalan elinkeinotoiminnalle on erityisen merkittävä kysymys, miten nopeasti ja laajasti Venäjän rajaliikenne avautuu. Tärkeää on huolehtia tiedon ja hyvien käytänteiden jakamisesta esimerkiksi tartuntatilanteesta, turvallisesta rajan ylittävästä yhteistyöstä ja matkustamisesta. Koronasäännökset ja -ohjeet rajan molemmin puolin on hyvä huomioida, samoin toimijoiden hyvien käytänteiden jakaminen muille.

Kriisin myötä Suomessa ja eri puolilla maailmaa luodaan merkittäviä elvytyspaketteja. Myös nämä tarjoavat uusia kasvumahdollisuuksia.

Toimialoittaisia huomioita kriisistä kasvu-uralle pääsemiseen

Teknolohiateollisuus:

- ratkaisuja komponenttipulaan: valmistuksen kotiuttaminen, kriittisten komponenttien varastojen luominen, osien 3D-tulostaminen
- digitalisaatio tuotantoketjuissa, tuotteiden jakelussa, palvelujen lisäämisessä tuotteeseen
- uudet tuotteet ja palvelut, valmistetavuuden kehittäminen

Biotalous, ilmasto ja energia:

- pk-yritysten toimintavalmiuksien nosto: kyky toimia tulevaisuudessa alihankkijoina isoille firmoille (biojalostus, konevalmistus jne.), omavaraisen alihankinnan vahvistaminen
- liikenteen omavaraisuuden kasvattaminen, vähäpäästöisten ja päästöttömien polttoaineiden käyttöönotto (biodiesel, biokaasu, sähköautoille tuulivoimalla tuotettua sähköä)
- kierrätys kuntoon koko maakunnassa - raaka-ainetta myös biokaasulaitoksille, resurssitehokkuuden lisääminen

Matkailu ja matkailuun kytkeytyvät palveluyritykset:

- kotimaan matkailuun panostaminen alkuvaiheessa, henkilökohtaisemmat palveluratkaisut
- matkailuun liittyvien investointien vauhdittaminen
- yritysten kilpailukykyyn vahvistaminen kotimaan ja lähialueiden markkinassa (tuotekehitys, brändäys, luontomatkailu)
- asiakassuhteiden ylläpito ja kehittäminen kaukomarkkinoilla

Palvelualat:

- uudenlaiset palvelumuodot, henkilökohtaisemmat ratkaisut
- kannustaminen paikallisten palveluiden käyttöön
- verkkokaupan kasvattaminen

Luovat alat ja kulttuuri:

- toiminnan elinkeinollistaminen ja tuotteiden saavutettavuuden lisääminen mm. digitaalisia ratkaisuja kuten livestriimauksia kehittämällä (sisältäen ansaintalogiikan kehittämisen striimauksiin), striimattuja tai videoituja esityksiä voivat olla näyttelyt, konsertit sekä teatteri-, ja sirkus- ja tanssiesitykset

Rakentaminen:

- julkisten rakennuskohteiden ja korjausrakennushankkeiden aikaistaminen
- uusien rakennushankkeiden rahoituksen varmistaminen

Alkutuotanto:

- kausityövoiman riittävydestä huolehtiminen
- kannustaminen paikallisten raaka-ainneiden hyödyntämiseen

Liikenne ja logistiikka:

- kuljetusten toimintavarmuus ja korvaavat kuljetusmuodot

Hyvinvointi:

- ratkaisuja koronan aiheuttamiin terveyskysymyksiin: palvelutarpeiden muutokset koronan aikana, eristyksen aiheuttama toimintakyvyn lasku, hoitamattomat sairaudet koronan aikana
- ratkaisut perheiden tilanteisiin, yksinäisyyden vähentämiseen ja osallisuuden edistämiseen
- digitaitojen kehittäminen

Yritykset kasvu-uralle:

1. Kriisistä selviäminen ja perusta kuntoon

- vaatii nopeaa mukautumista, ”reagoi-kaa heti, reagoi-kaa yli”
- riskien, kustannusten ja toimintavarmuuden arviointi
- korvaavien ansaintamekanismien rakentaminen, liiketoiminnan suuntaaminen uudelleen
- lomautukset mahdollista ja tärkeää hyödyntää osaamisen kehittämisenä
- autetaan toista yrittäjää: hankitaan palveluja läheltä, voidaan tarjota työtä, esimerkiksi ostopalveluna otetaan yrittäjiä töihin isompiin yrityksiin ja maksetaan tästä, voidaan näin pitää ihmiset töissä

2. Uuden kasvun kiihdyttäminen: yrityksen strategian, liiketoiminnan ja toimintatapojen uudistaminen

- yritykselle tarvitaan selkeä fokus, kasvukyvykkyyttä ja mennä mielellään kansainvälisille markkinoille
- yrityksen osaaminen ja kyky hyödyntää verkostoja, osaamistason nosto koulutuksen avulla
- ketteryys ja innovatiivisuus, uudet tavat tehdä asioita, vaihtoehtoiset bisnessmallit
- kasvustrategia: suunnitelmallisesti edetään tulevaan kasvuun – strategialähtöisyys; tartutaan mahdollisuuksiin, tuetaan uutta ajattelua eikä palata vanhaan, katsotaan pidemmälle ja seuraavaan nousuaaltoon, yrityksen liiketoimintakonseptin uudistaminen ja skarppaaminen
- uudistuva johtamisosaaminen
- liiketoiminnan muuttuminen digitaaliseksi, uudet mallit tehdä liiketoimintaa, kuten verkkokaupan hyödyntäminen
- myynti ja markkinointi
- brändäys
- asiakasosaamisen kehittäminen
- uusien tuotteiden ja palveluiden kautta kasvaminen, tuotteistaminen, uudet tuotekonseptit
- kansainvälisten osaajien hyödyntäminen nykyistä enemmän
- **ajattelukumppani yrityksiin:** ylimmän johdon lisäresurssi, hallitustyöskenteleä vahvistettava, hallituspartnerit esimerkkinä; henkistä apua yrityksiin: ”uudet saappaat, lisäsilmäparit ja korvat”

Vastuutahot: Yritysten johto, tukena sparrauksessa elinkeinotoimijat

3 Toimintaympäristö yritysten tukena

Julkisen sektorin tehtävä on luoda edellytyksiä yritysten menestymiselle. Kunta, maakunta ja alueella toimivat valtion viranomaiset ja koulutusorganisaatiot luovat perustan, jolle yrittäjät ja yritykset rakentavat elinvoiman. Näin on normioloissa, mutta erityisesti kriisitilanteista selviytymisessä.

Kriisissä valitettavasti osa yrityksissä tulee kaatumaan tai lopettamaan muuten toimintansa. Apua kannattaa kysyä ajoissa. Yritystoimijoiden mahdollisimman varhaisella avulla voidaan auttaa yrityksiä ajautumasta entistä vaikeampiin tilanteisiin. Kriisituki yrityksille on oltava oikea-aikaista ja yritysten tarpeista lähtevää. Näin toimintakykyiset yritykset voidaan pelastaa.

Suomen Yrittäjien yrittäjägallupin mukaan tärkeimmät julkisesti järjestetyt yrityspalvelut ovat aloittavan yrittäjän palvelut, rahoitus- ja investointineuvonta, koulutukset ja verkostoituminen. Muita tärkeitä ovat omistajanvaihdospalvelut, kansainvälistymispalvelut, yrittäjien digivalmiuksien parantaminen, uusien teknologioiden käyttöönoton edistäminen sekä yritysmentori- ja kummitoiminta. Kaikki nämä toiminnot on maakunnassa onnistuttava järjestämään laadukkaasti.

Maakunnan on löydettävä omat vahvuutensa, jolla se rohkeasti pyrkii erilaistumaan. Tämä edellyttää alue- ja kuntaorganisaatioiden, oppilaitosten, korkeakoulujen ja yritysten saumatonta ja rohkeaa yhdensuuntaista yhteistyötä.

Pohjois-Karjalan vahvuudet - hyvä toimintaympäristö, puhtaus, luotettavuus, turvallisuus – ovat tärkeitä vetovoimatekijöitä kansainvälisessä toiminnassa, kun houkutellessaan esimerkiksi osaajia ja investointeja.

Koko maakunnan elinvoimasta on huolehdittava. Alueen kehitys- ja elinkeinoyhtiöt, oppilaitokset ja muut yrityspalvelut tukevat yrityksiä digitaalisen teknologian kehityksessä ja käyttöönotossa. Julkiset hankinnat on rakennettava entistä enemmän aluekehityksen vauhdittajiksi. Hankintojen avulla voidaan lisätä alueen elinvoimaa ja vahvistaa yrittäjyyttä. Pienten ja pk-yritysten mahdollisuutta osallistua julkisiin hankintoihin tulee parantaa.

Toimintaympäristö yritysten tukena:

1. Kriisistä selviäminen ja perusta kuntoon

- nopeasti ja voimakkaasti konkreettisia toimia ja apua, kiinteäluonteiset maksut voitaisiin poistaa kriisitilanteessa, esimerkiksi muutaman kuukauden vuokrasta luopuminen voi pelastaa koko yrityksen
- taakan helpottaminen tässä tilanteessa tärkeää
- minimoidaan vahingot
- apua myös yksinyrittäjän ja pienempien yritysten kriisistä selviytymiseen
- positiivisen ilmapiirin luominen: mahdollisuuksien kartoittaminen ja esiintuominen, kehittämismyönteisen ilmapiirin luominen
- paikallisten hankintojen, ostamisen ja kuluttamisen vauhdittaminen, ”osta viisaasti, tue paikallista”
- kilpailutukset pienempiin, sopivan kokoisiin osiin
- päätösten yritysvaikutusten arviointi käyttöön: pohdittava etukäteen päätöksissä ja hankinnoissa, miten ne vaikuttavat alueen / kunnan yrityksiin ja voidaanko päätöksillä parantaa edellytyksiä paikalliselle yritystoiminnalle
- investointien vauhdittaminen ja rohkaiseminen
- apua osaamistason nostoon, ketterää koulutusta eri vaiheissa
- yritysneuvonta uutta aikaa palvelemaan: neuvonta yrityksen rahoitusmahdollisuuksiin, kehittämistoimiin
- kriisissä ja siitä nousussa on mentävä yksittäisen yrityksen tasolle ja yrityksen iholle: yrityskohtaiset kehittämis-kohteet ja kyvykkyydet

2. Jälleenrakennuksen aika: Uuden kasvun kiihdyttäminen

- tuoda kokonaisvaltaisempaa ajattelua yrityksiin, esimerkiksi kahden vuoden aikaikkunassa, mitä kehittämistarpeita
- tukea yrityksen strategian uudistamiseen ja yritysjohton sparraamiseen: hallitustyöhön ulkopuolista asiantuntemusta
- kriisin jälkeen toimintaympäristö on eri asennossa, mistä kasvua haetaan
- uusia mahdollisuuksia ja toimintatapoja käyttöön
- globaalin talouden elpymiseen tarttuminen
- digiloikan vauhdittaminen yrityksissä
- tuotannon rakennemuutoksen vauhdittaminen

Vastuutahot: Kaikki yrityksiä palvelevat organisaatiot

Muita valtakunnan päätöksentekoa edellyttäviä esityksiä:

1. yksinyrittäjille kehittämiseen tukea, tällä hetkellä ei myönnetä kehittämiseen
2. yritysinfra: kehittämissyhtiöille mahdolliseksi rakentaminen teollisuuskylän tapaisille toimijoille
3. yrityssaneeraukseen helpotettu menettely: noin puolet saneeraukseen joutuvista pääsee kuiville, mikä voisi olla helpotettu saneerausmenettely
4. vakuuksien helpottaminen: tällä hetkellä vaaditaan ylivakuuksia entisille lainoille, onnistutaanko luomaan lisämekanismia helpottamaan tätä
5. takausasioihin pääomarahastojen tapainen ratkaisu
6. Kiteen veromallin mukainen ratkaisu helpottamaan yrityksen kassavirtaa, kasvua sekä varaston kasvattamisen aiheuttamia kustannuksia
7. sivutoimisina toimiville yrittäjille tuki-instrumentti kokoaikaiseksi yrittäjäksi siirtymisen vauhdittamiseen: tämä mahdollistaisi kasvavan, kannattavan liiketoiminnan ollessa kyseessä siirtyä kokoaikaiseksi yrittäjäksi nopeammin kuin myyntitulojen kasvun kautta

4 *Miten vahvistamme
elinvoimaamme ja
yritystoimintamme
kilpailukykyä?*

Suunnitelmaa laadittaessa tarkasteltiin myös sitä, miten pidemmällä aikavälillä vahvistamme maakuntamme elinvoimaa ja yritystoimintamme kilpailukykyä. Elinvoiman pitkäjänteisessä kehittämisessä on pitkälti samoja elementtejä kuin korona-kriisistä nousemisessa. Seuraavat neljä teemaa on tärkeää huomioida Pohjois-Karjalan tulevaisuuden elinvoiman rakentamisessa:

1. Lisää kansainvälistyviä pk-yrityksiä

Pohjois-Karjala tarvitsee yhä enemmän yrityksiä, joilla on omia tuotteita ja palveluita vientiin. Potentiaaliset vientiyritykset on löydettävä paremmin ja heille on suunnattava tarvittava tuki ja apu kasvun mahdollistamiseksi. Kansainvälistyvä liiketoimintaympäristö ja oikeiden verkostojen löytäminen ovat haaste erityisesti pk-yrityksille.

2. Kilpailukykyisemmät yritykset - yritystoimintamme elinvoimaista ja valmiina kansainväliseen kilpailuun

- *ks. kohta yritykset kasvu-uralle!*
- johtamisosaamisen kehittäminen
- henkilöstön osaamisen kehittäminen
- ketteruus ja innovatiivisuus
- asiakasosaamisen kehittäminen, käyttäjystävällisyys
- automaatiotason nostaminen, robotisaatio, digitalisaatio
- kansainvälisille markkinoille tähtääminen
- myynti- ja markkinointiosaamisen kehittäminen
- uudet tuotteet, palvelu mukaan tuotteisiin
- kasvustrategia yritykselle, koulutus tukena

3. Uuden sukupolven yrittäjyys kasvuun

Nuorten ja maahanmuuttajien yrittäjyysinto on vahvassa kasvussa. Tämä on suuri mahdollisuus koulutusmaakunnalle. Yrittäjyys on usein keino asua kotiseudulla tai muuttaa maaseudulle.

Nuoria on kannustettava yrittäjyyteen. Yrittäjäkasvatus mahdollisimman varhain on keskeistä. Samoin on vahvistettava polkua, jolla opiskelijat voivat aloittaa yritystoimintaa. Yrityskiihdyttämö ja yritysvalmennukset tukevat aloittavan kasvuyrittäjän polulla.

Yrittäjien ikääntyminen on käännettävä omistajanvaihdoksiksi. Uusi sukupolvi on kasvuhaluikkaampaa, kansainvälisempää ja omaa paremmat digitaaliset taidot. Onnistuneen omistajanvaihdoksen tehneistä yrityksistä isosta osasta tulee kasvuyrityksiä. Uudet yrittäjät on saatava nopeasti mukaan kasvu- ja kehittämistoimenpiteisiin.

4. Toimintaympäristö entistä iskukykyisemmäksi

Vetovoima, pitovoima ja viihtyvyys

- vetovoimaa / pitovoimaa vahvistettava osaavan työvoiman saatavuuden parantamiseksi: asuinympäristön markkinointi ja osaajien houkuttelu, houkutellaan väljän asumisen valteilla, etätyö onnistuu maallakin, monipaikkaisuuden vahvistuminen, huomioidaan nämä maakunnan markkinoinnissa
- viihtyvyys: maakunnan osaajien parempi kiinnittyminen maakuntaan

Kuva 1. Pohjois-Karjalan elinvoiman ja yritystoiminnan tulevaisuuden kilpailukykyyn rakennuspalikat.

Osaaminen ja jatkuva oppiminen

- osaaminen tärkeää, vahva koulutus ja tutkimus linkittyvät elinvoimaan entistä tiiviimmin
- koulutusorganisaatiot kaikilla tasoilla menestyksen ydin: monipuolinen tarjonta, yrityksiin ammennetaan uusi työvoima täältä
- toimivien ekosysteemien rakentaminen
- jatkuva oppiminen, yrityskoulutukset

Digitaalisen murroksen hyödyntäminen

- digitaalisuus kaikessa toiminnassa
- valmiuksien nostaminen
- ratkaisujen käyttöönotto, mm. verkko-kauppa

Yhteistyön voima

- maakunnan toimijat olemme yhdessä menossa samaan suuntaan yhteistä tulevaisuutta ja visiota kohti
- vain yhtenä joukkueena pärjäämme kilpailussa niin Suomessa kuin kansainvälisessä ympäristössä maailmalla
- koulutus- ja ohjauspalvelut
- yritysten oppilaitosyhteistyö, työpaikoilla tapahtuva oppiminen
- tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta
- älykäs erikoistuminen

Infra ja yhteydet kuntoon

- infra, saavutettavuus, logistiikka, tietoliikenneyhteydet kuntoon
- maankäyttö-kaavoituspolitiikka luomaan uskoa

Yrityspalvelut iskussa

- apu ja tuki yrityksille: joustavaa, yritysten tarpeista lähtevää, miten voidaan parhaiten tukea ja auttaa
- yrityspalveluiden osaaminen, välineet ja yhtenäisyys
- kansainvälistyvien pk-yritysten, uuden sukupolven yrittäjyyden ja alkavien yritysten neuvonta

Ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen

- akuutin kausityövoimakysymyksen ratkaiseminen alkutuotannossa
- ratkaisut työvoiman kohtaantohaasteisiin
- koulutus- ja työperäinen maahanmuutto
- opiskelijoiden parempi kiinnittyminen
- työvoimareservin hyödyntäminen
- jatkuva oppiminen

Julkinen sektori kasvun vauhdittajana

- yrityspalvelusetelit laajemmin käyttöön
- monituottajamalli sote-terveydenhuoltopalveluissa, palvelusetelien käytön laajentaminen
- julkisten hankintojen aikaistaminen

- julkisiin hankintoihin aluetaloutta edistäviä kriteerejä, kuten osatarjousten hyväksyminen
- yritysrahoituksessa rahoitusinstrumentteja alkavien yritysten rahoitukseen
- matalamman tuottavuuden toimialat, voisiko niille syntyä oma pääomittaja eli kärsivällisempää rahaa, missä tuotto voisi tulla työpaikkojen säilymisen kautta

Toimintatavat

- digiasiat kunnossa
- smart (älykkyys) mukaan
- hiilineutraalisuus ja puhtaat ratkaisut
- jatkuva oppiminen
- verkostokumppaneiden vahvistaminen
- asiakasosaaminen, oltava asiakkaita lähellä
- korkea osaaminen
- joustavuus

Elinkeinojen kehittämisessä on panostettava

a. nykyistä enemmän

(eli mistä voimme saada kasvua):

- asiakasosaamisen kehittäminen
- johtamisosaamisen kehittäminen
- toimittava ruohonjuuritasolla, herkällä korvalla kuunneltava yritysten tarpeita
- miten auttaa kärkitoimialoja ja aloja, missä eniten kasvun mahdollisuuksia
- kasvuhaluista, -tahtoisia ja kykyisiä yrityksiä entistä enemmän, panostettava niihin
- yhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa
- uusien yrittäjien synnyttäminen (spin off, koulutuksesta, työttömistä)
- valmentamista
- tavoitteellista toimintaa
- toimitaan yrityslähtöisesti
- jalostusarvon nostaminen
- avainyrityksiä lisää
- osaava yritysjohto, avainhenkilöitä, jotka valmiita kansainväliseen liiketoimintaan: uusia, nuoria ihmisiä lisää
- innovaatioita lisää
- verkostojen voimaa, erityisesti kansainvälisten verkostojen
- uskallettava tehdä valintoja
- älykäs erikoistuminen

b. entä vähemmän:

- neuvomista
- asioita, jotka eivät tuo lisäarvoa
- ei painoteta niitä yrityksiä, joilla ei kasvuhalu
- toimialarajaaminen ongelmallinen

5 Kärkitoimenpiteet

Kriisi on myös suuri mahdollisuus. Markkinamurros luo aivan uudenlaisia mahdollisuuksia liiketoiminnan kasvattamiselle. Kyse on pitkälti iskukyvyistä ja taidosta hyödyntää muuttuva markkinatilanne – sekä oikeasta ajoituksesta. Pohjoiskarjalaisilla yrityksillä ja elinvoiman edistäjillä on tässä tuhannen taalan paikka näyttää yhteistyön voima uuden kasvun luomiseksi.

Tärkeimmät tänä vuonna käynnistettävät toimenpiteet kriisin ratkaisemiseksi - ja uuden kasvun luomiseksi ovat seuraavat:

1. Paikallisen kysynnän elvyttäminen

- paikallisten yrittäjien palvelujen käyttö ja omavaraisuus: lisätään palvelujen käyttöä, myös yksityistalouksien rohkaisu palvelujen käyttöön
- julkiset ja yksityiset hankinnat kasvun rakentajaksi: aikaistetaan hankintoja ja pilkotaan niitä osiin -> luo työpaikkoja
- investointien vauhdittaminen ja niihin rohkaiseminen: julkiset ja yksityiset investoinnit, mm. perusinfrastruktuuri ja rakennushankkeet

2. Uuden kasvun kiihdyttäminen: yrityksen strategian, liiketoiminnan ja toimintatapojen uudistaminen

- yritykselle tarvitaan selkeä fokus, kasvukyvykkyyttä ja tahtotila mennä mielellään kansainvälisille markkinoille
- yrityksen osaaminen ja kyky hyödyntää verkostoja, henkilöstön osaamisen kehittäminen, osaamistason nosto koulutuksen avulla
- ketteryys ja innovatiivisuus, uudet tavat tehdä asioita, vaihtoehtoiset businessmallit
- kasvustrategia: suunnitelmallisesti edetään tulevaan kasvuun – strategia-lähtöisyys; tartutaan mahdollisuuksiin, rohkaistaan uutta ajattelua eikä palata vanhaan, katsotaan pidemmälle ja seuraavaan nousuaaltoon, yrityksen liiketoimintakonseptin uudistaminen ja skarppeaminen
- uudistuva johtamisosaaminen
- liiketoiminnan muuttuminen digitaaliseksi, uudet mallit tehdä liiketoimintaa, kuten verkkokaupan hyödyntäminen
- myynti ja markkinointi
- brändäys
- asiakasosaamisen kehittäminen
- uusien tuotteiden ja palveluiden kautta kasvaminen, tuotteistaminen, uudet tuotekonseptit
- kansainvälisten osaajien hyödyntäminen nykyistä enemmän

- **ajattelukumppani yrityksiin:** ylimmän johdon lisäresurssi, hallitustyöskentelyä vahvistettava, henkistä apua yrityksiin: ”uudet saappaat, lisäsilmäparit ja korvat”

3. Uudet liiketoimintamahdollisuudet arvoverkostojen avulla

- työn kotiuttaminen: töiden siirtäminen Suomeen, alihankintaketjujen kotiuttaminen siltä osin kuin mahdollista Aasiasta Suomeen
- arvoverkostojen rakentaminen, uusien liiketoimintamahdollisuuksien kasvataminen
- myynnin ja markkinoinnin virittäminen, tuotteistaminen ja palveluliiketoiminta, johtaminen, hankintaosaamisen ja osto-osaamisen nosto

4. Kasvua vahvistava toimintaympäristö

- veto- ja pitovoiman vahvistaminen uudessa normaalissa
- yrityspalvelut yritysten kasvun tukena
- alkutuotannon kausityövoiman ratkaiseminen ja omavaraisuuden lisääminen
- lentoliikenneyhteyksien nopea palauttaminen
- investointien vauhdittaminen: yritys-investoinnit, liikenne, matkailu ja biotalous, tutkimus- ja kehittämistoiminta, ympäristö ja ilmasto (ml. tuulivoima)
- digitaalisen murroksen vauhdittaminen
- yhteinen, määrätietoinen työ kasvun esteiden poistamiseksi sekä markkinamurroksen ja uusien kasvumahdollisuuksien hyödyntämiseksi maakunnan yrityksissä

5. Tulevaisuudenuskoa rakentava asenne ja viestintä

- markkinointi: paikallisten palvelujen käyttö
- ilmapiirin nostaminen, tulevaisuudenuskon luominen
- yhdessä tekeminen, yhteinen tahtotila ja oikea asenne: ”yhteistyöllä tästä nousemme”
- vetovoiman lisääminen ja pitovoiman parantaminen

Liite 1. Valmisteluprosessi

3.4.2020	Elinkeinoyhtiöt
21.4.2020	Koronavalmiusryhmä, Pohjois-Karjalan yrityspalvelut
21.4.2020	Pohjois-Karjalan kauppakamari, teollisuusvaliokunta
24.4.2020	Kuntajohtajakokous
27.4.2020	Maakuntahallitus
27.4.2020	POKAT Teknologiateollisuusryhmä
29.4.2020	Pohjois-Karjalan Yrittäjien hallitus
6.5.2020	MTK-Pohjois-Karjalan johtokunta
7.5.2020	Pohjois-Karjalan strategia 2040:n valmistelun johtoryhmä
8.5.2020	Pohjois-Karjalan maakuntaliiton johtoryhmä
12.5.2020	Koronavalmiusryhmä, Pohjois-Karjalan yrityspalvelut
13.5.2020	Kuntajohdon ja yrittäjäyhdistysten neuvottelu
15.5.2020	Pohjois-Karjalan valmiusfoorumi
15.5.2020	Kuntajohtajakokous
18.5.2020	Maakuntahallitus
19.5.2020	ELY-keskus
26.5.2020	Keski-Karjalan rakennemuutostyöryhmä
27.5.2020	Itä-Suomen yliopisto
28.5.2020	Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä Riveria
29.5.2020	Karelia-ammattikorkeakoulu
15.6.2020	Maakuntahallitus

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto